

Resmin Tarihi

David Hockney & Martin Gayford

Mağaradan Bilgisayar Ekranına

Resmin Tarihi

Çeviren
Mine Haydaroglu

YAPI KREDİ YAYINLARI

Sayfa 1: David Hockney ve Martin Gayford, Los Angeles, Ağustos 2014.
Fotograf: Jean-Pierre Gonçalves de Lima.

Sayfa 2: David Hockney yeni Fotografik Çizimleriyle atölyesinde,
27 Şubat 2015. Fotograf: Richard Schmidt

Yapı Kredi Yayınları - ???
Sanat - ???

Resmin Tarihi - Mağaradan Bilgisayar Ekranına
David Hockney - Martin Gayford

Örgün adı: A History of Pictures
Çeviren: Mine Haydaroglu

Kitap editörü: Fehri Güllüoğlu
Düzeltili: Filiz Ökan

Grafik uygulama: Arzu Yavaş

Baskı: C&C Offset Printing Co., Ltd - Çin

Çeviriye temel alınan baskı: Thames & Hudson, 2016
1. baskı: İstanbul, Ekim 2017
ISBN 978-975-08-3988-7

Thames & Hudson Ltd, Londra izni ile yayımlanmıştır.

A History of Pictures © 2016 Thames & Hudson Ltd, London
Texts by Martin Gayford © 2016 Martin Gayford
Texts by David Hockney © 2016 David Hockney
Works by David Hockney © 2016 David Hockney

Her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, herhangi bir biçimde ya da elektronik veya mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer bilgi depolama ve yeniden düzenleme sistemleri gibi herhangi bir yöntemle, önceden yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz ya da aktarılamaz.

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334

Kaynak gösterilmek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeralı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pba) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://aliveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Önsöz 7

Giriş: Resimler, Sanat ve Tarih 8

- 1 Resimler ve Gerçeklik 20
- 2 İşaretler Yapmak 34
- 3 Gölgeler ve Yanıltma 56
- 4 Zamanı ve Uzamı Resmetmek 78
- 5 Brunelleschi'nin Aynası ve Alberti'nin Penceresi 94
- 6 Aynalar ve Yansımalar 108
- 7 Rönesans: Natüralizm ve İdealizm 126
- 8 Kâğıt, Boya ve Çoğalan Resimler 142
- 9 Sahneyi Resimlemek ve Resimde Sahne Yaratmak 158
- 10 Caravaggio ve Şahin Gözlülerin Akademisi 172
- 11 Vermeer ve Rembrandt: El, Mercek ve Yürek 194
- 12 Akıl Çağı'nda Hakikat ve Güzellik 212
- 13 1839'dan Önce ve Sonra Kamera 228
- 14 Fotoğraf, Gerçeklik ve Resim 246
- 15 Fotoğrafla veya Fotoğraf Kullanmadan Resim Yapmak 270
- 16 Şipşak Fotoğraflar ve Hareketli Resimler 296
- 17 Filmler ve Kareler 314
- 18 Resmin Bitmeyen Tarihi 334

Notlar 342

Bibliyografya 349

İllüstrasyonların Listesi 350

Teşekkür 355

Dizin 356

DAVID HOCKNEY
Mavi Gitarlı Otuş
1977
Tuval üzerine yağlıboya

Önsöz

Resimler her yerde, dört bir yanımızda: Dizüstü bilgisayarlarda, telefonlarda, dergi ve gazetelerde, şu anda okumakta olduğunuz gibi yayınlarda ve hatta (ve hâlâ) duvarlarda. İnsanları ve çevremizi düşünürken, hayal ederken kelimeler kadar resimleri de kullanıyoruz; insanları ve çevremizi böyle anlıyoruz. Ama şimdiye değin resimler nadiren tek başına bir kategori olarak algılandı. Resimler resim (tablo), fotoğraf ve film gibi farklı türlere ayrılarak ele alındı ve ayrı ayrı tarihleri yazıldı ama resimleri, yani üçboyutlu dünyanın tuval, kâğıt, sinema perdesi ve akıllı telefonlar gibi düz yüzeylerde temsillerini bir bütün olarak ele alan tarih çalışması yapılmadı. Birbirinden ayrılan bu tasvir türleri arasındaki etkileşimler ve devamlılık bu kitabın konusudur.

Secret Knowledge (Gizli Bilgi, 2001) kitabında bunların en önemlilerinden birine işaret edildi: Avrupalı ressamlar fotoğrafın 1839 yılındaki resmi başlangıç tarihinden yüzyıllar öncesinden beri, merceklerle ve aynalarla yansıtılan –fotoğrafla bağdaştırdığımız türden– imgelere aşinaydılar. *Resmin Tarihi* bu argümanı geliştiriyor, taze kanıtlarla destekliyor ve daha geniş bir bağlama oturtuyor. Küresel bir kitap ama çevremizdeki dünyayı zaman ve uzamda genişleterek ikiboyutlu kavramayı amaçlamış iki gelenek üzerinde yoğunlaşıyor: Mısır, Avrupa ve ABD'nin Batı geleneği ile Çin ve Japonya'daki oldukça farklı bir yaklaşım. Prehistorik mağaralarda başlayan ve günümüzde de süregelen bir anlatı.

David Hockney ve Martin Gayford

Giriş: Resimler, Sanat ve Tarih

Her resim bir şeye bakışı anlatır.

DH Picasso'nun harika bir baykuş resmini görmüştüm. Bugünse sanatçılar tahnitçilikle yetinebiliyor: Baykuşu doldurup kutuya koyuveriyor. Ama Picasso'nun baykuşu kavanoza konmuş numune bir kuştan her zaman daha ilginç olacak, çünkü o bir insanın baykuşa bakışının resmi.

Her resim bir şeye bakışı anlatır. Resimler çok, çok eskilerden beri yapılıyor. Konuşma dillerinden bile daha eski olabilir. İlk insanlardan biri bir hayvan resmi yaparken onu izleyen biri, eminim, hayvanı canlı halde tekrar gördüğünde farklı bir gözle bakmıştır. 17 bin yıl önce Güneybatı Fransa'da bir mağarada çizilmiş boğa resmini düşünün. O resim, sanatçının o yarattığı gördüğünün kanıtıydı, yaratığın kendisinin değil. Resim bir bakıştan ötesi olamaz.

Yapılmış, yapılacak her resmin kuralları vardır. Bir otoparkta gözetleme kamerasının çektiği resimler bile öyle; kameranın görebildikleri sınırlıdır. Biri kamerayı oraya, ancak belli bir alanın resmini çekecek şekilde yerleştirmiştir. Otomatik bir şey yoktur, kameranın bakış açısını biri belirlemek zorundadır.

MG Yani, iyi veya kötü her resim, gerçeğe kişisel bir açıdan bakışı gösterir, bunu yapmıyor gibi görünse de. Bu kitap için de aynısı geçerli: Bu kitap resmin tarihine iki yazarın gözünden, bireysel bir bakış. Yazarlardan biri ressam, öteki eleştirmen ve sanatçı biyografileri yazarı. Bu kitapta amacımız, biri resim yapan, öteki resimlerin yapılışını merak eden iki kişinin gözünden resim yapımının tarihini ve evrimini anlatmak. Bu kitabı yazma fikri aramızdaki konuşmalardan doğdu, dolayısıyla iki ses barındırıyor, her bir ses tartışmaya bir şeyler ekliyor. Konuya iki çift göz bakıyor ve kaçınılmaz olarak her gözün bakışı farklı bir açıdan. Bu şekilde yeni bir şey yazmayı umuyoruz: İnsanların binlerce yıldır çevrelerine ve dünyaya dair yaptıkları görsel temsilleri ve bunların bizler tarafından, bugün, nasıl görüldüğünü anlatmayı.

PABLO PICASSO
Baykuş, 1952
Tıval üzerine yağlıboya

Boğa, Lascaux mağarası, Fransa
MÖ yak. 15 bin

Resimler tartışılırken genellikle yapılaş yöntemlerine dayalı kategorilere ayrılıyor: Resim, çizim, mozaik, fotoğraf, film, animasyon, çizgi film, çizgi roman, kolaj, bilgisayar oyunu. Ayrıca, üslup ve dönemlerine göre tasnifleniyor: Barok, klasik ya da modernist gibi. Bazıları sanat olarak kabul edilirken bazıları daha aşağı görülüyor.

- DH** Bir şeyi sanat yapan nedir? Ben bilmiyorum. Sanat eseri yaptıklarını söyleyen çok insan var. Belki bazıları gerçekten sanatçıdır, ama bence hepsi değil. Belki ben eski kafalıyım, ama böyle bir ifadeyi kendim için asla kullanmam. Ben resim yaptığımı söylüyorum, tasvirler yapıyorum diyorum. Sanat tarihi birçok kez yazıldı, şimdi resmin tarihi yazılmalı; ihtiyacımız olan resmin tarihi.
- MG** Resim tarihiyle sanat tarihi örtüşüyorlar, ama aynı şey değiller. Sanatın içinde tasvir sayılmayan pek çok şey var: Örneğin, dekorasyon ve soyutlama. Ama sanat tarihi başka tip imgeleri de dışlıyor.

DH Fotoğraf ve film resmin tarihinin büyük bir parçası ama yine de ben fotoğrafa kuşkuyla yaklaşıyorum. Pek çok insan bunu yapmıyor, dünya fotoğraftakine benziyor diye kabulleniyorlar. Bence epey benziyor, ama tamamen değil. Aslında böyle olduğu için çok daha fazla heyecan verici. Üstelik, biz dünyaya bir mercekten bakar gibi bakmak zorunda değiliz; doğası gereği, iki gözümüz ve beynimiz böyle görmüyor. Bu nedenle ben bazı işlerimi fotoğraf makinesiyle yapıyorum ve yine bu nedenle on altı yıl önce *Secret Knowledge* (Gizli Bilgi) kitabımı yazdım. Özgün başlığı aslında *Lost Knowledge* (Kayıp Bilgi) idi. Bence bilgi kaybedilip sonra tekrar bulunabilir.

MG *Secret Knowledge*'da fotoğrafın ruhunun 1839'dan çok önce ortaya çıktığı iddiası vardı. Görüntüyü sabitleme yönteminin kullanılmaya başlamasından yüzyıllar önce, Avrupalı sanatçıların mercek ve aynalarla imgeleri yansıtıp kullandıklarını iddia ediyordu. Biz bu kitapta, bu olgunun tarih boyunca süregelen derin bir karşılıklı bağın parçası olduğunu tartışıyoruz.

DH Tarihin tamamı hiçbir zaman tek bir hikâyeye anlatılmadı, biz bunu tartışıyoruz. Fotoğraf da bu tarihin bir parçası, sinema da resimlerle alakalı. Ben gençken sinemaya sinema (*cinema*) denmezdi, bu Amerika'ya özgü bir terim. Biz hep şöyle derdik: Anne, resimlere¹ gidebilir miyiz?

MG Paris'te bilim insanı John Herschel de, Louis-Jacques-Mande Daguerre ona ilk dagerotiplerini gösterdiğinde, *pictures* (resimler) terimini kullanmış. 9 Mayıs 1839'da Herschel İngiltere'deki arkadaşı William Henry Fox Talbot'a şöyle yazmış: "Daguerre çok nazik davrandı ve bize Gümüş üzeri Resimlerinin hepsini gösterdi." Herschel bu görüntülere "dagerotip" ya da "fotoğraf" demedi, henüz bu terimler oluşturulmamıştı (ikincisi Herschel'in icadıdır). İlk tepkisi bu ilk fotoğrafları gören pek çok insanın da ortak tepkisiydi; harika bir yeni tip *resim* olduğunu düşündü.

DH Onları olağanüstü bulmuştu. İlk dagerotipler muhakkak şahane görünmüştür; taze ve keskin. Bunlara kıyasla Talbot'un ilk girişimleri bulanık ve donuktu. Gençliğimde Bradford'da Laurel Hardy filmlerindeki gölgelere baktığımı hatırlıyorum; örneğin Noel ağacı sattıkları filmde. Palto giymişlerdi ama yerde kocaman bir gölge görünüyordu. Hava o kadar güneşliyse üzerlerinde neden o kadar giysi var diye düşünmüştüm.

1 İngilizce *pictures* hem resimler, hem film anlamına gelir. (ç. n.)

Üstte
LOUIS DAGUERRE
*Natiismart (Bir Nadiir
Kabinesinin Içii)*, 1837
Dagerotip

Alta
JAMES W. HORNE
Stan Laurel ve
Oliver Hardy'nin oynadığı
Big Business (Büyük İş)
filminden bir kare, 1929

CARAVAGGIO
Aziz Matta'ya Çağır
1599-1600
Tuval üzerine yağlıboya

Sağda
MICHAEL CURTIZ
Ingrid Bergman'ın oynadığı
Kazablanka filminden bir kare
1942

MG Laurel Hardy filmleri Hollywood'da çekiliyordu çünkü California'nın güneşli havası film yapımını kolaylaştırıyordu ve bu, filmin yapımcılarını, Caravaggio ve Leonardo da Vinci gibi büyük ustaların her zaman aklında olan ışık meselesiyle uğraşmalarını gerektiriyordu. Duyguları, düşünceleri en güçlü bir şekilde aktarmak için sahne aydınlatması çok önemliydi.

DH 1942 tarihli *Kazablanka* filminde Ingrid Bergman'ın yaşlı gözlerinin içi pırıltılıdır. Hollywood'un en şık dönemidir bu film. Işıklandırma olağanüstüdür. Işıklandırma sorumluları mutlaka resim sanatını inceler, çalışırlardı.

MG O sahnede Bergman gerçekten de Tiziano ustanın 16. yüzyılda yaptığı resmindeki pişman Mary Magdalena'ya çok benzer. Film tarihi yüksek ve alçak kültür, hareketli ve durağan imge, hatta iyi ve kötü arasındaki olağan sınırları aşar.

DH Walt Disney büyük bir Amerikalı sanatçıydı. Biraz fazla duygusal olabilir ama yaptıkları büyük bir başarıdır. 1930'larda ve 1940'larda en ünlü yıldızlar kimlerdi? Mickey Mouse ve Donald Duck. İnsanlara 1930'lardaki Hollywood filmlerini sorsanız Humphrey Bogart, Clark Cable veya Greta Garbo'dan söz etmeye başlarlar ama hâlâ güncel kalan Mickey Mouse ve Donald Duck.

Yan sayfada
TIZIANO
Pişman Mary Magdalena (detay),
1560'lar
Tivul üzerine yağlıboya

DH Disney bir anlamda Warhol'a benzer çünkü onun da atölyesinde çalışanlar vardı, "fabrika"sı vardı ve her işi kendi yapmıyordu. Sanat dünyası bu benzetmeden hoşlanmaz çünkü Disney'yi biraz vicak vicak buluyorlar ama bu onun tasvir başarısını hiç azaltmaz.

Pinokyo (1940) filminde Pinokyo'nun Geppetto'yla birlikte balinanın midesine kayışını gösteren sekansı kare kare incelerseniz ne kaclar muhteşem olduğunu görürsünüz. Orada balınayı geçirtmek için ateş yakarlar; balinanın midesinden dışarı atıldıkları sahne de harikadır. Balina onları kovalar, üzerinde durdukları sal fırtınalı denizde savrula savrula ilerler ve sonunda ıssız bir kumsalda mahsur kalırlar. Bu sekansı nasıl hazırladılar, hangi malzemeleri kullandılar diye araştırdım ve hayran kaldım. Bazı bölümler Çin sanatını anımsatıyor, deniz ve dalgalar Japon baskı sanatındaki gibi stilize edilmiş. Su fotoğraflarına bakmış oldukları da kesin. Dalgalar Pinokyo ve Geppetto'yu kumsala attığında, dalgaların köpüklenişini ve sonra kumda yokoluşunu görüyoruz. Gerçekten şahane.

MG Resmin tarihine, sürekliliğine dikkat ederek baktığınızda çok farklı dönemlerde ve yerlerde yapılmış resimler arasında bağlantılar keşfediyorsunuz.

DH Padua'da Scrovegni Şapeli'nde Giotto'nun 14. yüzyılın başlarında yaptığı *Kralların Tapınması*'ndaki develere bakın. İşte Walt Disney!

MG Bu örneğin de gösterdiği gibi bu incelediğimiz tarih düz bir çizgide ilerlemiyor. Bütün resimler benzer meselelerle uğraşır –örneğin zaman ve uzam nasıl temsil edilecek, fırça darbesiyle ya da kalemle yapılanlar bir insana ya da bir şeye nasıl benzeyecek. Bu yüzden biz önce temadan konuşmaya başlıyoruz, sonra daha kronolojik olarak dönemlere ve coğrafyalara bakıyoruz. Teknolojiler gelip geçiyor ama bu arada resmin tarihinin değiştiyorlar. 1839'dan beri kitle iletişim araçları (gazeteler, filmler, radyo, televizyon) imgeleri her yere taşıyor.

DH Fotoğraf giderek artan biçimde dünyaya yayılıyor ama bu durum değişmekte çünkü fotoğrafın kendisi değişmekte. Dijitalin fotoğrafı değiştirdiğinin gayet farkındayız, "fotoğraf" diye bildiğimiz şey yaklaşık yüz altmış yıl sürdü ve aslında yok artık.

MG Erken 19. yüzyılda keşfedilen fotoğraf, temelde, mercekten yansıtılan bir görüntüyü kimyasallarla sabitleme yolu olarak son zamanlara kadar